

Stop met het plaatsen van jongeren in de gesloten jeugdzorg. Deze oproep van Het Vergeten Kind zong afgelopen maand rond in alle media. Als een jongere een gevaar dreigt te zijn voor zichzelf of zijn omgeving, kan een kinderrechter besluiten hem in de gesloten jeugdzorg onder te brengen. Jarno Feenstra maakte dit mee.

GESLOTEN JEUGDZORG ALLEEN TOEPASSEN ALS ER GEEN ALTERNATIEF IS

“Gesloten jeugdzorg moet anders”

Priscilla Speijer

Als ervaringsdeskundige kon Jarno zich vinden in de boodschap en daarom was hij in januari een van de gezichten in de campagne. Dus volgende week alle gesloten locaties dicht? Feenstra: “Nee. Het is een

“Na twee maanden had ik mijn lesje wel geleerd.”

goed streven, daar sta ik achter. Maar wat als we dat doen? Waar laten we die jongeren dan? We moeten hier echt wat genuanceerder naar kijken.”

In 2019 werden in het adviesrapport ‘Best passende zorg voor kwetsbare jongeren’ de contouren geschetst van een toekomst zonder gesloten jeugdzorg, ofwel JeugdzorgPlus. Het afbouwen hiervan werd een op-

dracht voor de aanbieders van deze duurste en meest specialistische vorm van jeugdzorg. In de praktijk blijkt het af- of ombouwen echter zeer complex: het hervormingsproces van het hele jeugdzorgsysteem voelt stroperig aan. Alternatieven zijn en worden wel ontwikkeld, maar het kost tijd om dit in het systeem en de cultuur te passen.

Instellingen sluiten?

Nederland heeft zestien gesloten instellingen. “De gesloten jeugdzorg hoeft van mij echt niet helemaal te worden opgedoekt. Ik heb er ook baat bij gehad”, zegt Jarno Feenstra eerlijk. Hij denkt dat geslotenheid nog steeds kan helpen bij jongeren die bijvoorbeeld kampen met suïcide, verslaving en loverboy-problematiek. “Maar alleen als de veiligheid van het kind in gevaar is en écht duidelijk is dat alle andere alternatieven niet hebben gewerkt. Zo kort mogelijk en met duidelijke afspraken. Perspectief mag niet ontbreken of vervallen.” Feenstra was 15 jaar oud toen hij

verslaafd raakte aan drugs. Thuis ging het op een gegeven moment niet meer. Een rechter gaf een voorwaardelijke machtiging af voor een maand en Jarno werd binnen een gesloten jeugdzorglocatie geplaatst. Ver verwijderd van zijn ouderlijk huis. De maand werd uiteindelijk

“Perspectief mag niet ontbreken of vervallen.”

anderhalf jaar. “Als gezin hadden wij geen eerdere ervaring met jeugdzorg. Ik ging meteen van 0 naar 100 procent zware zorg. Het even uit huis zijn, werd anderhalf jaar. Voor mijn gevoel had ik echter na twee maanden wel mijn lesje geleerd. Ik vind het heel jammer dat ik toen niet de kans kreeg verder te herstellen thuis, met begeleiding van hulpverleners en heldere

StroomOP: samenwerken aan betere jeugdzorg

Jarno Feenstra is een van de ervaringsdeskundigen binnen StroomOP. In deze beweging slaan branches gespecialiseerde zorg voor jeugd (BGZJ), gemeenten, beroepsverenigingen, cliëntenorganisaties, het onderwijs en de Rijksoverheid de handen ineen om de jeugdzorg steeds beter te maken. Want: "Ieder

kind heeft recht op een liefdevolle en stabiele omgeving om in op te groeien." StroomOP vindt dat alle kinderen 'zo thuis mogelijk' moeten opgroeien. Als het nodig is, krijgen kinderen en gezinnen daarbij passende hulp. Bij voorkeur thuis, maar als dat (tijdelijk) niet kan, dan bij pleegouders of in een gezinshuis. Hulp, zo dichtbij

als mogelijk, gepersonaliseerd, thuis in het gezin maar ook op school, bij de kinderopvang of sportclub. Daarbij houdt het gezin de regie en blijft betrokken. StroomOP bundelt, versterkt en vergroot vanuit de inhoud initiatieven, kennis en expertise in het veld om te komen tot betere jeugdhulp.

afspraken. Die kans had ik zeker gegrepen. Toen ik 18 was, vielen alle handen om mij heen weg. Ik was hier nauwelijks op voorbereid. Ook heb ik niet de behandeling gekregen die ik nodig had voor mijn drugsverslaving. Daar had ik heel veel moeite mee. Zachte landingen kent de JeugdzorgPlus niet."

StroomOP

Feenstra was zelf zo wijs om de anderhalf jaar die was "afgepakt" niet in te halen. Hij slaagde erin zijn leven op de rit te krijgen en de relatie met zijn ouders te herstellen. Wat hem daarbij hielp, was een netwerk van vrienden en familie dat hij buiten de jeugdzorg had gevormd, waarop hij kon terugvallen. Om bij te dragen aan de hervorming van de gesloten jeugdzorg – want dat is wél nodig volgens Feenstra – sloot de nu 23-jarige Fries zich aan bij StroomOP. Dit is een netwerk van onderwijs- en jeugdprofessionals dat ernaar streeft jongeren en ouders eerder, sneller en beter passende hulp te geven om een gesloten plek in de JeugdzorgPlus te voorkomen. In een omgeving die liefdevol, stabiel en veilig is, en waar de hulp het liefst thuis wordt geboden. "Hier sta ik echt helemaal achter", zegt Feenstra. "Bij StroomOP kijken we vooral naar het proces in de beginfase. Naar wat nodig is voor een

jongere en ouders om te voorkomen dat een kind gesloten komt te zitten. Alles is gericht op vroege interventie en preventie. Ik ben blij met een campagne zoals het Vergeten Kind, omdat het de focus richt op verandering. Daarom deed ik mee, om iets te betekenen voor de jongeren na mij. Alleen denk ik er dus wel wat genuanceerder over."

Vanuit zijn ervaring voedt Feenstra bewegingen zoals StroomOP. Zo vertelt hij hoe belangrijk het is om kinderen persoonlijke aandacht en liefde te geven. Om kinderen

"Alles moet gebeuren vanuit de Rechten van het Kind."

een situatie te bieden die zo veel mogelijk lijkt op een huiselijke setting of gezinssituatie. En hij vraagt veel aandacht voor goed onderwijs binnen de jeugdzorg. "Gelukkig is dat al beter dan toen ik er zat." Over hoe gesloten jeugdzorg eruit zou moeten zien, heeft hij wel een beeld. "Alles moet gebeuren vanuit de inachtnaam van de Rechten van het Kind. Dat betekent dat je

pas gesloten komt te zitten als al het andere niet werkt. Je krijgt dan een korte en gedegen behandeling. Je wordt goed voorbereid op het leven na je achttiende en ambulante begeleid als je naar open zorg gaat. Je leert hoe je met dingen om moet gaan en er is één aanspreekpunt."

Uitleg over regels

"Om de persoonlijke aandacht te vergroten, wordt op de groep een extra begeleider neergezet. Die met jou dat praatje kan maken, of een wandeling. En de regels die gelden, worden vanaf binnenkomst goed besproken. Er wordt uitgelegd waarom en waartoe die regels er zijn. Het ontbreken hiervan vond ik vooral erg lastig. Tijdens mijn verlof zocht ik een keer mijn foute vrienden op. Toen ik terugkwam, kreeg ik urinecontrole. Omdat ze zagen dat ik weer drugs had gebruikt, moest ik twee weken op mijn kamer doorbrengen. Zonder tv en één uur per dag luchten. Ik vond dit echt niet in verhouding staan. Twee dagen straf, oké. Ook mocht ik niet naar school, dus zat ik maar naar muren te staren. Dat helpt gewoon niet." "Bij mij hielpen juist de hulpverleners die out-of-the-box durfden te denken en te doen. Die eigenlijk de regels schonden door wel persoonlijke informatie over zichzelf

te delen. Die menselijk waren en niet afstandelijk. Die een arm om je heen sloegen. Ieder kind smacht naar liefde en aandacht. Ook van een professional”, aldus Feenstra. “En verder ook graag aandacht voor ontwikkeling.”

Kleinschalige locaties zijn daar ideaal voor. De bij de StroomOP-beweging aangesloten organisaties pleiten voor kleine behandelgroepen in wijken nabij scholen, familie en vrienden. Feenstra: “Als je dan hele complexe problemen hebt en je wordt uit huis geplaatst, zou het mooi zijn als hier dan ook een langdurige woonvoorziening aan is gekoppeld. Waar je kunt blijven tot je achttiende of langer, maar waar wel perspectief is. En mocht geslotenheid nodig zijn, dan kun je ook deuren tijdelijk op slot doen en online les volgen.”

Perspectief bieden

School blijft voor Jarno terugkomen als plek van perspectief, maar ook als preventieve vindplaats. “Alle kinderen gaan naar school. Ongetwijfeld zullen leerkrachten daar al zien dat het niet lekker gaat met een jongere. Stel een meldplicht voor, biedt ambulante hulp. Leer ouders dat ze op school kunnen komen om hulp te krijgen. Dat school en hulpverleners er zijn om te helpen, niet om het kind mee te laten nemen. Want daar zijn ouders bang voor. Ze durven de gemeente niet te bellen, omdat ze bang zijn dat hun kind meteen wordt meegenomen. Zowel voor ouders als kinderen is dit zeer traumatisch. Ook groei je dan als gezin uit elkaar. Leerkrachten zijn daar misschien ook bang voor, dat als ze melding doen, het kind uit huis wordt geplaatst. Maar als je vroegtijdig met z'n allen de schouder eronder zet, zorg en onderwijs, geloven we bij StroomOP dat het zo ver niet hoeft te komen.”

SCP: denk vanuit burger

Stel het perspectief van de burger centraal en maak daarmee beleid dat beter aansluit bij problemen in de samenleving. Dat adviseert het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) in een 'Reflectie op het regeerakkoord'. In het rapport heeft het bureau een eerste reflectie geformuleerd op de haalbaarheid en de gevolgen van de beleidsplannen uit het coalitieakkoord.

realistische aannames

Wat betreft de geplande bezuinigingen in het sociaal domein is het SCP kritisch. Om mensen in kwetsbare posities te kunnen ondersteunen, is beleid nodig dat gebaseerd is op realistische aannames over de kosten van ondersteuning, de zelfredzaamheid van mensen en de mogelijkheden tot vrijwillige ondersteuning. Ook is daarbij oog

nodig voor verschillen tussen mensen. De plannen en aannames die nu in het akkoord staan, zijn onvolledig of niet reëel, stelt het SCP.

Preventie

Zo wordt er teveel vanuit gegaan dat met preventie door een beroep op de eigen omgeving en vroegtijdig ingrijpen veel zwaardere zorg kan worden voorkomen. Het SCP tekent aan dat een deel van kwetsbare jongeren helemaal niet bereikt wordt omdat wijkteams onvoldoende toekomen aan preventie en dat er te vaak wordt gekozen voor lichte (goedkopere) hulpverlening dan zwaardere (dure) hulpverlening. Naast een realistisch budget is integraal werken, betere samenwerking tussen alle partijen en voldoende personeel cruciaal.

Gamen tegen depressie?

Therapeutische games spelen zou jongeren kunnen helpen met depressieve klachten. Dat denkt Marlou Poppelaars, onderzoeker aan de Radboud Universiteit in Nederland. Jongeren die depressief zijn, hebben vaak moeite met het verwerken van emoties.

Oefenen met emoties

Therapeutische games zijn erop gericht om te oefenen met emoties waar het kind moeite mee heeft. Als in een game een persoon ineens verdwijnt, dan kan het kind ervaren hoe dat is en wat voor gevoelens dat oproept. Dat zou mogelijk klachten in het echte leven kunnen verminderen, zo stelt Poppelaars.

Onderzoek uit het buitenland bevestigt dit vermoeden, maar eigen onderzoek onder depressieve jongeren in Nederland liet geen positief resultaat zien.

Aanvullend

De onderzoeker geeft als mogelijke verklaring dat er nog onvoldoende bekend is over de behandeling van depressie en hoe games daarop in moeten haken. Er zijn bijvoorbeeld wel al games die helpen tegen angstklachten. Poppelaars denkt dat – ook gewone – games in elk geval aanvullend positief kunnen werken; gamen is een leuke activiteit voor jongeren waardoor depressieve symptomen afnemen.